

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Максим ЛИСИК, 1988 року народження, громадянин України, освіта вища: у 2011 році закінчив Національний університет «Одеська юридична академія» і отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію магістр права, з 2021 року працює на посаді прокурора Черкаської окружної прокуратури, виконав акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37284 Право (081 Право)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від «20» травня 2025 року № 1332-10, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради **Ольги МЕЛЬНИЧУК**, д.ю.н., професора, професора кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: **Ірини АНТОШИНОЇ**, к.ю.н., доцента, доцента кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія»;

Степана КОВБАСЮКА, к.ю.н., доцента, доцента кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: **Лілії МАТВЄЄВОЇ**, д.ю.н., професора, завідувача кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ;

Олени ТКАЛІ, к.ю.н., доцента, доцента кафедри конституційного та адміністративного права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного

університету ім. Петра Могили,

на засіданні «12» липня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Максиму ЛИСИКУ на підставі публічного захисту дисертації на тему «Правозаконність як принцип функціонування сучасної держави» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – Володимир ЗАВАЛЬНЮК, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що воно є першим комплексним дослідженням принципу правозаконності, в якому на основі сучасних наукових концепцій та методів правового аналізу здійснено ґрунтовне теоретичне узагальнення цього явища, визначено його місце у структурі сучасної держави та обґрунтовано шляхи його ефективної реалізації. Беручи до уваги розв'язання зазначеного наукового завдання, слід запропонувати наступні висновки і пропозиції:

Уперше:

- запропоновано розуміння правозаконності як принципу, що одночасно характеризує і структурує сучасну правову державу, відображаючи узгодженість між правовими нормами, цінностями, правозастосовною практикою та очікуваннями суспільства і виступає критерієм якості її функціонування;

- обґрунтовано структурну модель правозаконності в умовах функціонування сучасної держави, яка охоплює три рівні: нормативно-правовий (правотворчість), інституційний (правозастосування) та соціальний (правосвідомість і правова культура);

- визначено механізми впровадження правозаконності у сучасній державі через запровадження обов'язкової оцінки законопроектів на предмет їхньої відповідності критеріям стабільності, передбачуваності та юридичної визначеності;

- обґрунтовано концепцію правозаконності як запобіжника правового нігілізму та необґрунтованого втручання держави у сферу правового регулювання, що особливо актуально для сучасної держави, яка прагне досягти балансу між ефективним управлінням і належним захистом прав і свобод особи;

– вперше визначено основні індикатори правозаконності у вимірі функціонування сучасної держави, які включають рівень нормативної стабільності, ступінь судового контролю за адміністративною діяльністю, ефективність механізмів оскарження незаконних рішень. Ці індикатори дозволяють комплексно оцінити якість правового середовища та функціонування механізмів правового захисту;

– розроблено модель інституційного контролю за правозаконністю в системі сучасної держави, що базується на розширенні функцій конституційного та адміністративного судочинства в частині оцінки нормативних актів на предмет їх відповідності принципам правової передбачуваності та обґрунтованості.

Удосконалено:

– методологічні підходи до дослідження правозаконності, що поєднують її аналіз у системному, функціональному та аксіологічному аспектах, що дозволяє комплексно оцінювати її вплив на сучасну державу;

– концепцію нормативної стабільності як необхідної передумови реалізації правозаконності, що передбачає запровадження механізмів правової експертизи при внесенні змін до законодавства;

– механізми контролю за дотриманням правозаконності, зокрема розширено критерії оцінки якості судових рішень, адміністративних актів і нормативно-правових актів на предмет їх узгодженості із загальними принципами права;

– систему заходів щодо запобігання правовій невизначеності, що включає розширення практики судового нормоконтролю, підвищення відповідальності посадових осіб за видання незаконних рішень, посилення громадського контролю за правотворчістю;

– концепцію правової передбачуваності як складової правозаконності, що передбачає встановлення чітких меж адміністративної дискреції та запровадження механізмів оцінки наслідків законодавчих змін.

Дістали подальшого розвитку:

– визначення принципу правозаконності як комплексного правового явища, що забезпечує узгодженість правових норм, їх обов'язковість для всіх суб'єктів правовідносин, а також запобігає вибіркового правозастосуванню та свавільному тлумаченню права;

– положення про значення правозаконності для забезпечення стабільності правового порядку, що визначає її як запобіжний механізм для недопущення свавільного правозастосування та вибіркового підходу до правової інтерпретації;

- концепція судового контролю за дотриманням правозаконності, що включає розширення судових повноважень у частині оцінки адміністративних актів на предмет їх відповідності принципу законності;

- механізми забезпечення незалежності судової влади як ключового інструменту реалізації правозаконності, зокрема через запровадження додаткових процедур правового моніторингу судової практики;

- система критеріїв для оцінки відповідності правотворчості принципу правозаконності, що передбачає впровадження експертної оцінки юридичних норм на етапі їх розробки та ухвалення;

- підходи до запобігання зловживанням адміністративною дискрецією, що включають додаткові механізми судового та громадського контролю за діяльністю органів влади;

- положення про правову свідомість як фактор забезпечення правозаконності, що підтверджує важливість правової освіти та формування відповідального ставлення до закону серед населення.

Дисертація виконана українською мовою.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Здобувач має 5 наукових публікацій, з яких 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 публікація – тези доповіді на науково-практичній конференції:

Лисик М. А. Еволюція співвідношення права і закону: філософсько-правові засади правозаконності. *Держава та регіони. Серія ПРАВО*. 2024. № 3 (85). С. 269 – 275

Лисик М. А. Правозаконність у різних правових системах: компаративний аналіз. *Право і суспільство*. 2024. №5 С. 686-692

Лисик М. А. Значення принципу правозаконності у контексті розбудови правової держави в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 4. С. 9-14

Лисик М. А. Гарантії правозаконності у правовій державі: концептуальні засади та практичне впровадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 56-59

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження і пропозиції.

Ольга МЕЛЬНИЧУК, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія», зазначила, що в роботі були отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, в ході дослідження розв'язано конкретні наукові завдання, які були поставлені в дисертаційному дослідженні, що відповідає галузі знань «Право». Щодо зауважень вказала, що, в принципі, на більшість зауважень було надано пояснення. Вказала, що робота є цінною, з огляду на те, що не лише було затронуто історичні моменти, а ще й зроблено акцент на принцип правозаконності саме в рамках сучасної держави, про свідчить назва роботи. Щодо методології зазначила, що є певний рівень, який був представлений, звернула увагу, що їй особливо імponує такий підхід, що було викладено – аксіологічний підхід, на її погляд, саме розгляд принципу правозаконності без аксіологічного підходу є неможливим. Відмітила, що цінним також в роботі є те, що окремим напрямком дослідження є присвячення розгляду питання правозаконності в умовах надзвичайних ситуацій та кризових періодів, оскільки ми наразі саме знаходимося в такому періоді і ці виклики, які виникають під час воєнного стану та пандемії для забезпечення правопорядку є тим, чим потрібно було займатися в рамках проведеної роботи. Відмітила, що дуже імponує те, що зроблено вдалу спробу встановити чіткі правові механізми запобігання зловживання владою саме в таких умовах та забезпечення пропорційності щодо дотримання прав людини, звернула увагу на дерогацію, що наразі виникає і реалізується в якомусь сенсі саме в Україні у зв'язку з тією ситуацією, в якій наразі знаходимося. Констатувала, що дисертаційне дослідження виконано на достатньо високому рівні і вказала, що буде підтримувати дисертанта щодо

присудження йому ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Ірина АНТОШИНА, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження та дискусійні положення виклала у письмовій формі у наданій рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що повністю погоджується з офіційними опонентами з приводу актуальності та своєчасності обраної тематики, підкреслила, що як неодноразово вже казали, що вказане дисертаційне дослідження має не тільки теоретичне значення, а й вагоме практичне значення, процитувала Конституцію України, що Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою і саме правозаконність на шляху розбудови такої держави відіграє одну з провідних ролей. Вказала, що саме правозаконність виступає необхідно умовою існування сучасної української держави, правової держави, де правовий закон стає інструментом регулювання суспільних відносин, а не засобом впливу. Зазначила, що в роботі автором використано широку базу загальної та спеціальної літератури, що в свою чергу забезпечує відповідний рівень наукового дослідження. Вказала, що ті задання, які ставив перед собою автор, були виконані, відображені у висновках до роботи, які є логічними, які є повними, обґрунтованими. Звернула увагу, що робота відповідає основним вимогам, які ставляться до такого роду робіт, дисертаційне дослідження є завершеною та самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано обґрунтовані результати, які мають істотне значення як для права, так і для теорії держави. Підвела підсумок, що підтримує роботу та вважає, що її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань «Право» за спеціальністю «Право».

Степан КОВБАСЮК, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження та дискусійні положення виклав у письмовій формі у наданій рецензії та оголосив під час виступу, у дискусії констатував, що робота є завершеним дослідженням, має як теоретичне, так і практичне значення, дисертантом розроблено всі основні поставлені завдання, які було розкрито в дисертаційному дослідженні. Відзначив те, що дисертант вільно орієнтується в темі дослідження, відповідає на всі поставлені членами ради

питання, що були належним чином розкриті у відповідях та доповіді. Підвів підсумок, що все зазначене є підґрунтям для того, щоб визнати те, що дисертація відбулася, а дисертант заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Лілія МАТВЄЄВА, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного університету внутрішніх справ, критичні зауваження та дискусійні положення виклала у письмовій формі у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що хоче повторитися з приводу того, що дійсно за результатами захисту можна констатувати те, що робота є завершеним, логічно структурованим та завершеним науковим дослідженням, обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, які сформульовано у дисертаційному дослідженні, забезпечені концептуальною цілісністю дослідження і логічною послідовністю викладу та акцентом на глибинному теоретичному аналізі базових категорій правознавства. Вказала, що в основі роботи лежить прагнення не лише до формального аналізу юридичних явищ, а також до виявлення їх сутнісної природи, що досягається шляхом застосування філософського, правового, аксіологічного та гносеологічного підходів. Зазначила, що така методологічна орієнтація дозволила дисертанту розглянути правозаконність не як суто технічну або процедурну вимогу, а як фундаментальну характеристику правової системи сучасної держави. Крім цього, звернула увагу на те, що дисертант впевнено і у своїй доповіді, і у відповідях на запитання доводив те, що правозаконність виходить за межі формального дотримання закону та охоплює широкий спектр ціннісних, морально-правових та системних характеристик сучасної правової системи. Підкреслила, що дисертант аргументовано трактував правозаконність як правову категорію, яка забезпечує як узгодженість нормативно-правового матеріалу з принципами справедливості, правової визначеності та пропорційності, про що неодноразово наголошувалося в доповіді та відповідях на запитання офіційних опонентів та рецензентів. Вказала, що в роботі теоретично осмислено та системно проаналізовано еволюцію уявлень про правозаконність та її співвідношення з іншими базовими категоріями та розкрито значення цієї категорії у правотворчості, у правозастосуванні та судовій практиці, тому це поєднання теоретичної характеристики з науково-практичними рекомендаціями щодо вдосконалення механізмів реалізації у правовій системі України, враховуючи ті виклики, які

сьогодні встають перед правовою системою, які пов'язані з цифровізацією, воєнний стан, зазначила, що якоюсь мірою можна казати про поліцизацію права, тому тема роботи набуває особливої актуальності та значення. Констатувала, що буде підтримувати здобувача, зазначила, що їй було б цікаво спостерігати за подальшими науковими дослідженнями, зокрема, підкреслила, що вже згадувала про міжнародні правозаконність, що було б перспективним напрямком подальшого наукового дослідження, оскільки міжнародна правозаконність, на її погляд, має дуже важливе значення саме для становлення та забезпечення сучасного світового правопорядку.

Олена ТКАЛЯ, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету ім. Петра Могили, критичні зауваження та дискусійні положення виклала у письмовій формі у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що тема дуже цікава і їй дуже приємно, що здобувач настільки детально підійшов до її розробки, дослідження та відстоювання у відповідях на зауваження, які були зроблені, що свідчить про те, що здобувач має досить такий високий науковий рівень та має можливість в подальшому в практичній діяльності результати дослідження втілювати в життя та мати реальну апробацію під час роботи, що є не просто загальнотеоретичним дослідженням, а це те, що базується на власному досвіді дисертанта та практичній роботі, відмітила прагнення дисертанта до втілення принципу правозаконності в державній діяльності. Крім цього зазначила, що ті підходи, які було розроблено в роботі, концепції, які висувають в рамках дисертації, дають можливість в діяльності адміністративної юстиції та інших інституцій здійснювати досягнення високого рівня функціонування сучасної української держави. Подякувала за підняття цікавої проблематики, за той рівень наукових досягнень, що було продемонстровано. Констатувала, що буде підтримувати дисертанта під час голосування щодо присудження йому ступеня доктора філософії в галузі «Право».

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Максиму ЛИСИКУ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова
разової спеціалізованої вченої ради

Ольга МЕЛЬНИЧУК